

Johannes Mutters jr. (1858-1930)

Johannes Mutters jr. (1858-1930)

Bedreven in vele bouwstijlen

BART VERBRUGGE

Bibliografieën en Oeuvrelijsten van Nederlandse Architecten en Stedenbouwkundigen

Onder redactie van JEAN-PAUL BAETEN, TJEERD BOERSMA, JOHANNA KARSSSEN, JULIETTE RODING, HEINO VAN RIJNBK

Dit boek verschijnt op initiatief van de Stichting Bibliografieën en Oeuvrelijsten van Nederlandse Architecten en Stedenbouwkundigen. De Stichting bonas inventariseert sinds 1994 het werk van Nederlandse architecten, interieurarchitecten, stedenbouwkundigen en tuin- en landschapsarchitecten. Aan een aantal van deze ontwerpers worden monografieën gewijd in de BONAS boekenreeks. Daarnaast wordt het door BONAS geïntariseerde architectonisch erfgoed ook digitaal toegankelijk gemaakt. Op de website www.bonas.nl is de Archiwijzer te vinden, de database van BONAS, die onder andere zoekmogelijkheden biedt op architect, gebouwtype, locatie, selectieprocedure (bijvoorbeeld prijsvragen), aannemers en meewerkend kunstenaars. Daarnaast biedt de Archiwijzer een overzicht van wat sinds het midden van de negentiende eeuw in de vaktijdschriften over architecten en hun werk is gepubliceerd.

Het onderzoek naar het oeuvre van Joh. Mutters jr. en de publicatie van het boek werden financieel mede mogelijk gemaakt door het De Gijsselaar Hintzenfonds, het Prins Bernhard Cultuurfonds Zuid-Holland, de Gravin van Bylandtstichting, en Bewonersvereniging “De Kieviet”, Wassenaar.

De volgende personen en instellingen dragen bij aan het werk van de Stichting BONAS: Benthem Crouwel Architecten, BiermanHenket architecten, M.A.M. Bruens, A.H. van Drunen en J.F.M. van Drunen-Vonk, EGM Architecten, Gortemaker Algra Architecten, P.J. Driessen, Bond Heemschut, Hilberink Bosch Architecten, F.G. van Hoeken, Humblé Marten & Willems architecten, O. Macel, W.M. van Moorsel, MTD Landschapsarchitecten, J.P. Oosterhoff, Atelier PRO architecten, Paul de Ruyter Architects, Scala-architecten, C.J. Schade en V.A. Schade, M. Schuller, E. Stades-Vischer, R. Stenvert, TWA architecten, J. Vredenberg, Architectenbureau Marius van den Wildenberg, M.J.H. Willinge.

Afbeelding op het omslag: *voorzijde*, Winkelpand D. en P. Lensvelt, Venestraat 29-31, Den Haag (1902) (foto T. Boersma); *achterzijde*, Woonhuis Wirtz, Jan van Nassastraat 35, Den Haag (1899) (foto B. Verbrugge), Villapark De Kieviet in Wassenaar, luchtfoto vanuit het zuidoosten, circa 1925 (privé-collectie), Villa Uit den Druck, Duinweg 1, Wassenaar (1914) (foto B. Verbrugge).

ISBN 978 90 8704 779 5

© 2019 Bart Verbrugge, Stichting BONAS

Uitgeverij Verloren, Torenlaan 25, 1211 JA Hilversum

www.verloren.nl

Opmaak: Rombus, Hilversum

Omslagontwerp: Frederike Bouten, Utrecht

Druk: Wilco, Amersfoort

No part of this book may be reproduced in any form without written permission from the publisher.

Woord vooraf

Mutters behoort tot de architecten die, hoewel beroemd in hun tijd, heden ten dage nog slechts in kleine kring bekendheid genieten. Met het verschijnen van deze nieuwe biografie in de BONAS-reeks wordt het werk weer uit de vergetelheid gehaald en opnieuw toegankelijk gemaakt. Hij vertegenwoordigt een periode in de geschiedenis die door zijn tijdgenoten P.J.H. Cuypers en H.P. Berlage wordt gedomineerd, zoals uitvoerig door Auke van der Woud is beschreven in onder andere zijn boek *Sterrenstof*. Volgens Van der Woud is de geschiedenis daarmee geweld aangedaan en zijn Berlage en Cuypers minder vernieuwend geweest dan de mythe ons wil doen geloven. Deze biografie over Mutters past in zijn pleidooi om de architectuurgeschiedenis te herschrijven en vormt daarom een belangrijke bijdrage aan onze kennis van deze periode.

In een krantenartikel dat verscheen in 1905 wordt Mutters gekarakteriseerd als een architect 'die handig in de mode weet te blijven'. Ook toen had de kritiek al moeite met architecten die in wisselende stijlen konden werken. Een provocerend artikel was het ook. Natuurlijk, de rekeningen moeten worden betaald en enige opportunisme is aan het beroep niet vreemd. Maar welke architect zal van zichzelf zeggen of zelfs maar toe willen geven dat hij 'handig in de mode weet te blijven'?

Het artikel droeg bovendien de sterke morele lading in zich van het bekende adagium 'u vraagt, wij draaien', dat over het algemeen verwerpelijk wordt gevonden – een moraliteit die sterk verbonden is met het idee dat er een enige en ware stijl zou moeten zijn. Dit denken vindt zijn climax in de periode van het functionalisme en modernisme. Het modernistische gedachtegoed *pur sang* streeft immers naar homogeniteit – naar het ene en het ware. Stijl en waarheid zijn er zozeer met elkaar verbonden geraakt dat het debat erover is verstomd, of beter: was verstomd. Niettemin blijkt het altijd moeilijk een

oordeel te vellen over veelzijdige architecten en kunstenaars. Van een Pablo Picasso of Francis Picabia zal men niet gauw zeggen dat deze 'handig in de mode' wisten te blijven, maar zal men daarentegen juist de creatieve kracht van hun werk roemen. In Mutters' geval kan evengoed gesteld worden dat deze nieuwsgierig was naar nieuwe ontwikkelingen die hij telkens op een eigen wijze in zijn werk opnam. Bovendien is het leven vaak minder rationeel en heel wat complexer dan je als historicus zou wensen. Een architect die zijn hele leven hetzelfde doet zou je eerder gebrek aan levenslust en creativiteit verwijten dan dat je zijn consistentie of integriteit prijzen.

De positie die Mutters met zijn werk inneemt, is bepaald niet eenduidig. Zo was hij met zijn innovaties in beton zijn tijdgenoten Cuypers en Berlage ver vooruit en ook was hij goed op de hoogte van internationale ontwikkelingen. Ook zijn rol als architect en directeur van de exploitatiemaatschappij Park De Kieviet is actueel, nu menig architect sinds de crisis zijn eigen projecten tracht te genereren.

Iedere grotere bouwonderneming heeft vandaag de dag een eigen variant van het traditioneel ogende woonhuis, om zo een antwoord te kunnen geven op de huidige hang naar traditie, gevoed door consumentisme en populisme. Een huis met een kap bestaat nu in vele varianten, die het echter afleggen tegen het vakmanschap van architecten zoals Mutters en later Grandpré Molière. Het maakt ook duidelijk hoezeer het begrip 'traditioneel' een containerbegrip is en vaak niet meer dan een tegehanger van het begrip 'modern'.

Ondergetekende werkt al enige jaren aan de herbestemming van de door Mutters ontworpen Villa De Kempnaer tot ambassade voor Saudi-Arabië. Het interieur van de villa bevat een rijkdom aan verschillende sferen en stijlen en het is een groot genoegen om te doorgronden hoe kundig Mutters daarmee

om kon gaan. Hij moet veel plezier hebben beleefd aan het bedenken en maken ervan.

Bart Verbrugge besteedt uitgebreid aandacht aan de veelzijdigheid van Mutters en plaatst het werk in de context van zijn

tijd, zonder een oordeel te vellen. Juist dat maakt het een interessant en actueel boek.

WILFRIED VAN WINDEN

Inhoudsopgave

5	Woord vooraf		
9	Inleiding		
13	Ontwerpen en innoveren: een eclectisch architect		
13	Johannes Mutters junior		
15	Neorenaissance- en chaletstijl		
21	Art nouveau en Wiener Secession		
42	Beton en keramiek		
48	Architect in veel stijlen		
65	Investeren en ontwerpen: een ondernemend architect		
65	Investeren in de zaak		
67	Investeren in het vak		
69	Stedenbouwkundige ontwerpen		
76	Villapark De Kieviet		
85	Ontwerpen en ondernemen: in de mode blijven		
85	Vormgeving en inspiratie te midden van collega's		
87	Te midden van collega's: architect en ondernemer		
89	Noten		
101	Oeuvrecatalogus		
238	Samenvatting		
240	Illustratieverantwoording		
241	Afkortingen		
242	Literatuur		
246	Register personen, instellingen en bedrijven		
255	Register plaatsen en projecten		
259	Eerder verschenen in deze reeks		

Links paardenstal en koetshuis Mulder, Balistraat 107-109 en rechts het eigen woonhuis van Mutters, nu Balistraat 99 (van 1887 tot 1897) (HGA)

Inleiding

Johannes Mutters jr. (1858-1930) behoort tot die architecten die, hoewel beroemd in hun tijd, heden ten dage nog slechts in kleine kring bekendheid genieten. Hij behoort tot een tijd die in de architectuurgeschiedenis door architecten zoals Pierre Cuypers en H.P. Berlage wordt gedomineerd. Toch speelden toen ook anderen een voorname rol, en Mutters was één van hen. Dit boek past daarmee in het pleidooi om de architectuurgeschiedenis te verbreden.

Het is geschreven in het verlengde van een essay uit 2005, dat op zich weer voortkwam uit een eerdere, al uit 1981 daterende scriptie *Assimilatie als therapie - Den Haag: Art Nouveau, Sezession, Nieuwe Kunst*, waarin aandacht werd besteed aan de architect L.A.H. de Wolf, maar daarnaast ook aan Joh. Mutters. Geïnspireerd door boekpublicaties uit die tijd en de sterke wisselwerking die daaruit bleek tussen Brusselse art-nouveau-architecten zoals Horta en Hankar en het sociaal-culturele milieu van hun opdrachtgevers, werd voor de scriptie getracht eenzelfde soort synergie te vinden in de relaties tussen een aantal belangrijke art-nouveau-architecten in Den Haag en hun opdrachtgevers. Maar meer dan een overeenkomstige rooms-katholieke achtergrond leek er echter niet te zijn, althans voor een aantal van hen. Maar voor Mutters, die de eerste art nouveau gebouwen in Den Haag realiseerde, was de overeenkomst niet van toepassing, omdat hij protestant was.

De moderne geschiedschrijving heeft Mutters nogal onheus behandeld. Louis Gans, de auteur van het eerste belangrijke overzichtswerk over de art nouveau in Nederland, besprak in 1966 Mutters' belangrijkste art-nouveau-ontwerpen, maar nam daarbij foutieve biografische gegevens op. In plaats van Mutters' gegevens vermeldde hij die van een achterneef: de directeur van de gelijknamige Haagse meubelfabriek H.P. Mutters IV (1884-1954).¹ In 1978 nam Giovanni Fanelli in zijn stan-

daardwerk over de moderne Nederlandse architectuur die fout over en deelde de hele architectenrol toe aan H.P. Mutters.² In het boek *Made in Holland* uit 2018 werd nog eens zo'n fout gemaakt, nu door te spreken van 'de meubelfabrikant Joh. Mutters'.³

Een contact in 1980 met een achterachterneef van Mutters - H.P. Mutters V (1917-2004), die zelf interieurarchitect was - leverde daarenboven bepaald een negatief beeld op. Mutters 'had alles wat hij ontwierp afgekeken van andere architecten en uit boeken'. Bovendien zou hij een slechte verstandhouding hebben gehad met andere architecten omdat hij 'opdrachten van collega's inpikte'.⁴

Bij een later onderzoek naar de ontwikkeling van tegeltafels en bouwaardewerk van De Porceleyne Fles kwam Mutters weer in beeld - nu in veel positievere zin als een architect die een pioniersrol vervulde in de toepassing van bouwkeramiek.⁵

Al met al vormde dit voldoende aanleiding voor een biografie. Een biografie die niet alleen Mutters' werk uit de vergetelheid zou halen, maar ook een antwoord zou geven op een aantal vragen. Wie was Mutters en hoe was zijn plaats te midden van zijn collega-architecten? Op welke wijze nam hij de vele voorbeelden die hem inspireerden tot zich? Hoe probeerde hij van zijn carrière als architect een succes te maken, financieel en maatschappelijk? Hoe groot was zijn invloed op tijdgenoten en op de volgende generatie architecten, in vergelijking met die van de generatiegenoten waarmee hij vaak in één adem werd genoemd: Berlage en De Bazel? Antwoorden op deze vragen worden voor zover mogelijk aan de hand van een gestructureerd feitenrelaas gezocht in het essay-deel van dit boek - een schildering van het leven en werken van een architect met een tamelijk grillige carrière en die in hart en nieren een eclecticus was.

Het hoekhuis is het Woonhuis Teljer (1895); links daarvan het eigen woonhuis van Mutters (van 1897 tot 1915) (Schueler 1916).

Er is geen archief bewaard gebleven van het werk van Mutters. Met zijn overlijden in 1930 eindigde zijn architectenbureau en waarschijnlijk is toen veel van zijn archief vernietigd. Binnen de familie is alleen een aantal persoonlijke documenten bewaard gebleven. In Het Nieuwe Instituut zijn slechts enkele archiefstukken van Mutters aanwezig. Gelukkig werd in 1916 door de uitgeverij van Gustav Schueler in de reeks *Bibliothek voor de Moderne Hollandsche Architectuur* een monografie over het werk van Mutters tot dan toe gepubliceerd.⁶ Zoals bij alle delen in de reeks is het vrijwel zeker dat ook hier de werkenlijst en de foto's door de architect – Mutters – zelf zijn aangeleverd, waarmee het een redelijk compleet overzicht van zijn carrière tot 1916 vormt.⁷ Voor het onderhavige werk, dat Mutters' complete oeuvre overspant, zijn die gegevens geverifieerd en waar nodig aangevuld of gecorrigeerd. Voor het overige is dit boek resultaat van uitgebreid speuren in archieven en publicaties in kranten en tijdschriften.

Mutters behoorde tot een groep van architecten die, in Darwinistische zin, wist te overleven door zich voortdurend aan te passen aan de omgeving. Daarbij was hij zeker ook een *self made man*, die voortdurend kansen creëerde, risico's nam en een aantal malen tijdig zijn bakens verzette. Hij was architect en ondernemer, en wist zo een geslaagde carrière op te bouwen. Hij ontwierp in een tijd van opeenvolgende stijlvernieuwingen, waarin stijlen zoals de neorenaissance, de art nouveau en de nieuwe zakelijkheid elkaar afwisselden, met daartussen varianten zoals de chaletstijl en de Engelse landhuisstijl. Hij probeerde niet alleen op het gebied van architectuurstijlen aan

te sluiten op de 'moderniteit', maar ook door het gebruik van nieuwe materialen en technieken, en was daarin menigmaal een voorloper. Hij investeerde in de zaak en in het vak en werkte als stedenbouwkundig ontwerper – zaken die samenkwamen in wat wellicht het belangrijkste werkstuk uit zijn carrière was: villapark De Kieviet in Wassenaar. Van zijn oeuvre is anno 2017 nog maar een deel bewaard gebleven. Veel gebouwen zijn verdwenen of zwaar verbouwd. Maar van de bouwwerken die wel bewaard zijn, is het belang onderkend. Dat blijkt ook uit de oevrecatalogus in dit boek, die zeventien rijksmonumenten en zeven gemeentelijke monumenten bevat. Mutters was een knap architect wiens werk zeker een nadere beschouwing verdient.

Graag wil ik de volgende mensen bedanken die een bijdrage hebben geleverd aan het onderzoek voor deze biografie ofwel nuttig commentaar hebben gegeven op het manuscript: Mario Baeck, Marcel Teunissen en Arno Weltens; Peggie Breitbarth-van der Stok, Lex Staal en Wim Tordoir van de Bewonersvereniging "De Kieviet" in Wassenaar; mevrouw Digna Hintzen-Philips, mevrouw F.E.W. Mutters, Kees Regtop van Regtop Ligtvoet Architecten, Henk Nijenhuis, Huib Geuze (gemeentearchief Vlaardingen), mevrouw drs. C. de Glopper-Zuiderland (gemeentearchief Wassenaar), Jos Vandenbreeden (Sint-Lukasarchief Brussel) en Henk Ambachtsheer (Monumentenzorg Den Haag).

BART VERBRUGGE

Kasteel Oud-Wassenaar, Park Oud Wassenaar 1, Wassenaar (1876-1879),
2015 (foto B. Verbrugge).

Ontwerpen en innoveren: een eclectisch architect

Johannes Mutters junior

Johannes Mutters jr. werd op 5 november 1858 in Den Haag geboren als zoon van Johannes Mutters (1832-1881) en Wilhelmina Jacoba Caron (1826-1902). Mutters senior was slijter en grossier in 'gedestilleerd en wijnen' aan de Korte Poten 23 in Den Haag. Hij overleed op jonge leeftijd, waarna zijn weduwe tot 1885 de 'kleinhandel in sterke drank' voortzette.¹ In het gezin werden zes kinderen geboren, waarvan Johannes jr. het tweede was. Hij had een oudere en een jongere zus en drie broers. Vier van hen overleden op jonge leeftijd.² Zijn één jaar jongere broer Albertus Leonardus, die een landelijk bekend (komisch) toneelspeler werd, overleed in 1889 aan tyfus. In het gezin verbleef ook enige tijd een schoonzus, Josephina Paulona Albertina Caron (1836-1925) met haar pleegkinderen Emile Marie (1869-1946) en Celestine Caroline (1871-1904). Emile Caron vertrok in 1884 naar Zevenaar maar keerde later terug naar Den Haag om daar, en daarna ook in Wassenaar, een succesvol architect te worden.³ Toen Mutters' moeder in 1902 overleed, was Johannes jr. haar enige erfgenaam.⁴

Mutters' grootvader, Hermanus Pieter Mutters I (1797-1864), was in 1816 de oprichter van de gelijknamige en gerenommeerde Haagse meubelfabriek, die tot 1970 bestond: de Koninklijke Nederlandsche Meubelfabriek H.P. Mutters & Zn. nv. Als directeur was hij opgevolgd door zijn zoon, Mutters' oom H.P. Mutters II (1829-1913) en waarschijnlijk was het vooral deze oom die bij de jonge Johannes een eerste belangstelling voor het bouw- en meubelvak wekte.

Aanvankelijk ging Mutters naar de HBS (hogere burgerschool), waar hij zich van zijn medeleerlingen onderscheidde door zijn tekentalent. Het was om die reden dat zijn vader hem voor de keuze stelde om ofwel direct de praktijk in te gaan, of-

wel naar Delft te gaan, waarmee bedoeld werd een opleiding civiele techniek en bouwkunde aan de Polytechnische School – de voorganger van de Technische Hogeschool en nu de Technische Universiteit Delft – te gaan volgen.⁵ Mutters koos voor het eerste.

Van 1876 tot 1879 was Mutters als stagiair betrokken bij de bouw van kasteel Oud-Wassenaar.⁶ Dit in opdracht van de miljonair C.J. van der Oudermeulen te bouwen kasteel werd uitgevoerd in een rijke Hollandse neorenaissancestijl – het nieuwe, nationale stijlmodel voor Nederlandse gebouwen, ook wel de oudhollandse stijl genoemd, dat als alternatief gold voor de neogotiek en het neoclassicisme. Het kasteel, ontworpen door architect C. Muysken (1843-1922), werd al in de ontwerpfase aangemerkt als dé belangrijkste uiting van de stijl, die na een

Architect C. Muysken, Kasteel Oud-Wassenaar, Park Oud Wassenaar 1, Wassenaar (1876-1879), ontwerptekening voorgevel (Evers, 1911).

periode van negatieve beoordeling volop in de belangstelling was komen te staan en gepropageerd werd door invloedrijke supporters. Eén van hen was de hoogleraar bouwkunst van de Polytechnische School, Eugen H. Gugel (1832-1905), die in het blad *Eigen Haard* een uitvoerige verhandeling aan kasteel Oud-Wassenaar wijdde.⁷ De uitvoering was in handen van de Haagse aannemer Van Malsen (Stoomtimmerfabriek Gebr. Van Malsen) en Mutters werkte als stagiair voor dit bedrijf. Het laatste jaar van zijn stage werkte hij rechtstreeks voor Muysken, waarbij hij in de gelegenheid was om zelfstandig detailtekeningen te maken voor enkele van de vele houten lambriseringsen voor het interieur.⁸

Aansluitend, van 1879 tot en met 1881, volgde Mutters avondcursussen aan de 'Haagsche Teekenacademie', ofwel de Academie van Beeldende Kunsten.⁹ In diezelfde periode kreeg ook een aantal andere toekomstige architecten van naam hier hun opleiding bouwkunde, waaronder Zacharias Hoek (1863-1943), J.P.J. Lorrie en J.Th. (Johan) Wouters (1866-1932).¹⁰ Mutters' tijdgenoten Karel P.C. de Bazel (1869-1923) en Willem Kromhout (1864-1940) begonnen hun opleiding aan de Haagse academie direct na zijn vertrek, in 1881.

In het jaar waarin Mutters aan zijn opleiding begon, was zojuist de uit Duitsland afkomstige, in Hannover opgeleide J.H.A. (Jean) Mialaret (1859-1938) aangesteld als hoofdleraar voor de afdeling Bouwkunde. Mialaret werd gerekend tot de 'rationalistische school', wat erop neerkwam dat hij opvattingen had die vergelijkbaar waren met die van de bekende Franse architect Eugène Viollet-le-Duc (1814-1879). De door Mialaret ontworpen bouwwerken toonden zijn voorkeur voor de neogotiek, onder meer zichtbaar in het nog bestaande pand aan de Boekhorststraat 3 tot en met 7 in Den Haag uit 1889, geïnspireerd op de Hanze-gotiek zoals die ook voorkwam in Noord-Duitsland. Andere docenten waren L. Faber, die bouwkundige constructie gaf, A. Lang, die leraar ornamentleer was en H.L. Boersma, die beschrijvende meetkunde doceerde.

De Haagse opleiding was amper op vernieuwing gericht, wat ook bleek uit latere uitspraken van Willem Kromhout tijdens een lezing voor *Architectura et Amicitia* op 21 september 1892. Hij beschreef de academie als een verdacht bolwerk van overgeleverde stijlen, waarin het bouwkunde-onderwijs niet was aangepast 'aan de eeuw van ijzer en stoom en elektriciteit

enerzijds en van individualisme en herleefd spiritualisme anderzijds.'¹¹

Bouwkunde werd geleerd in vier klassen. In de eerste klas werden de vakken lijntekenen, hout- en steenverband en werktuigkunde gegeven, in de tweede klas onder meer het maken van een spiltrap en een Engelse trap en in de derde het maken van een kapconstructie en een *porte-cochère* (een entreeportiek voor rijtuigen). Pas in de vierde klas leerde men het echte ontwerpen, van 'een klein plan en een groot plan.'¹² In de in 1916 verschenen monografie over zijn werk vermeldde Mutters dat hij de twee hogere klassen had bezocht.¹³ Maar waarschijnlijk heeft hij het laatste jaar met de ontwerp opdrachten niet afgerond; zijn naam wordt in de jaren 1880 en 1881 niet vermeld bij de jaarlijkse studentenprijsvraag voor de beste ontwerpen, waarbij overigens zijn oom H.P. Mutters II jurylid was. Wél verwierf Mutters in 1882 een beloning voor een ontwerp voor een 'muziek tent in park of tuin,' ingezonden in een door de Afdeling 's-Gravenhage van de Maatschappij tot Bevordering der Bouwkunst uitgeschreven prijsvraag. Het verslag maakte melding van een 'wel erg fraai uitgevoerde tekening.'¹⁴

Na zijn opleiding in Den Haag maakte Mutters een studiereis, waarna hij, waarschijnlijk in 1882 en 1883, een jaar lang studeerde aan de Academie voor Schone Kunsten in Antwerpen. Veel meer dan in Den Haag heersten hier de formele architectuuropvattingen volgens de tradities van de Franse beaux-arts.

Mutters' eerste zelfstandige woonadres was aan de Prinses Mariestraat 7 in Den Haag. Op 2 juni 1887 ging hij in ondertrouw met Maria Catharina Brouwer (1862 - 1934) en op de zestiende van dezelfde maand trouwden zij in Rotterdam.¹⁵ Korte tijd daarna vestigden zij zich in een royaal herenhuis aan de Balistraat 99 (oorspronkelijk genummerd 103). Er werden een zoon en een dochter geboren: Johannes op 19 februari 1889 en Alida Wilhelmina op 15 februari 1893. Johannes (Job) was achtereenvolgens handelsvertegenwoordiger, hopman, inspecteur bij het Gemeentelijk en Centraal Distributiekantoor, makelaar-assistent en bedrijfsleider van beroep, en daarnaast tussen circa 1910 en 1940 een bekende voetbalscheidsrechter. Hij overleed in Leidschendam op 8 maart 1974. Alida trouwde op 17 juli 1919 met Johannes Anthonie de Visser (1883-1950), die procureur-generaal was en in 1939 korte tijd minister van Justitie in het kabinet Colijn v. Zij overleed op 23 juni 1986 in Arnhem.